

Lukas kapitel 15. Övers och komm: Bo Giertz

Evangelium enligt Lukas Kapitel 15 Det bortsprungna fåret och det tappade myntet (Luk 15:1–10)
Översättning

Då samlades publikaner och syndare av alla slag omkring honom för att höra på honom. Men fariseerna och de skriftlärdade ondgjorde sig över det och sade: Han tar emot syndare och äter med dem. Då lät han dem höra denna liknelse: Vem av er, som har hundra får och mister ett av dem, lämnar inte de nittionio i öknen och går och söker efter det förlorade tills han finner det? Och när han har funnit det, lägger han det med glädje på sina axlar. När han sen kommer hem, ropar han på sina vänner och grannar och säger: Gläd er med mig, för jag har hittat mitt får som jag hade förlorat! Jag säger er, att på samma sätt blir det större glädje i himmelen över en enda syndare som omvänder sig än över nittionio rättfärdiga som ingen bättring behöver.

Eller om en kvinna har tio silvermynt och tappar ett av dem, tänder hon då inte ljus och sopar sitt hus och letar noga tills hon finner det? Och när hon finner det ropar hon på sina väninnor och grannar och säger: Gläd er med mig, för jag har hittat myntet som jag tappade. På samma sätt säger jag er, blir det glädje bland Guds änglar över en enda syndare som omvänder sig

Kommentar

Den som har öron, han borde höra, har Jesus nyss sagt, och Lukas låter oss nu veta, att det fanns de som verkligen lyssnade. De kom i skaror – men det var publikaner och syndare. Anständighetens väktare var inte sena att påtala det. Jesus kunde inte vara en sann profet, när han tog emot sådant folk och ville äta tillsammans med dem. Det var samma kritik som många gånger har hörts i kyrkans historia, när människor kom till nattvarden som man klassade som syndare och inte som rättfärdiga.

På den kritiken svarar Jesus med tre liknelser som alla talar om Guds glädje över var och en som omvänder sig. Först kommer ett liknelsepar, som med två bilder säger samma sak. Den första av bilderna visar oss en herde som letar efter sitt bortsprungna får. Fast han har nittionio kvar, kan han inte låta bli att lägga ner all sin kraft på att finna det förlorade, och han ger sig inte förrän han funnit det. Den bilden finns också hos Matteus, men i den version vi har hos Lukas, ligger det ännu större eftertryck på glädjen över det återfunna. Man har frågat, vilka de nittionio kan vara, som ingen bättring behöver. Bättring är grundtexten samma ord som omvändelse. Finns det människor som inte behöver omvända sig? Det skulle i så fall vara de, som redan lyssnat till evangelium och kommit in i Riket. Men eftersom liknelsen är ett svar till fariseerna är det troligare att det menas de som inte tror att de behöver göra bättring. Evangeliet betydde ju en kallelse till alla att omvända sig. Omvändelsen innebar att komma till Jesus och ta emot hans ord. Det var det som fariseerna inte ville göra. Därför blev det inte heller någon glädje i himmelen för deras skull.

Den andra bilden är hämtad från ett fattigt hem i Palestina. Hustrun äger tio silvermynt, kanske sammanlänkade till ett pannsmycke. Det är fråga om drachmer, grekiska silvermynt som bland andra cirkulerade i landet. Hon tappar ett av dem och börjar leta. Eftersom fönstergluggarna är minimala och rummet skumt tänder hon oljelampan. Hon städar och sopar och letar igenom alla skrymslen, som vi får tänka oss fyllda av husgeråd och diverse bråte i detta fattiga hus, där hyllor och skåp var en sällsynthet. Så hittar hon myntet, och i sin glädje ropar hon till sig sina vänner. Så fröjdar sig himmelens änglar över en enda bortkommen syndare som blir återfunnen.

Båda dessa liknelser ger en bild av Guds oro och hans fadershjärtas sorg, en bild som vi inte får tappa bort. Helighet och kärlek är grunddragen i Guds väsen. Där finns en motsats till allt ont, som betyder att den oförsonade och självbelättna synden aldrig i evighet kan förenas med honom eller få en plats i hans rike. Men där finns också en längtan efter dem som han en gång skapade till sina barn. Den gör att han inte kan sluta att söka efter dem. Dessa båda drag hör med till en rätt bild av Gud. Hur de går samman blir uppenbart först på Golgata.

De två sönerna (Luk 15:11–32)

Översättning

Sen sade han: En man hade två söner. Den yngre av dem sade till sin far: Far, ge mig den del av förmögenheten som faller på min lott. Då delade han sin egendom mellan dem. Det dröjde inte länge så packade den yngre ihop allt sitt och reste bort till fjärran land. Där levde han i utsvävningar och gjorde slut på sina pengar. När han slösat bort alltsammans, blev det en svår hungersnöd i det landet, och han började lida nöd. Då gick han bort och bad om arbete hos en man där i landet, som skickade ut honom på sina ägor för att vakta svin. Han skulle gärna ha fyllt sin buk med de fröskidor som svinen åt, men ingen gav honom något. Då kom han till besinning och sade: Hur många daglönare hos min far har inte bröd i överflöd medan jag sitter här och förgås av svält! Jag vill stå upp och gå till min far och säga: Far, jag har syndat mot Himmelen och inför dig. Jag är inte längre värd att kallas din son. Låt mig bli som en av dina daglönare. Så stod han upp och gick till sin far.

Medan han ännu var långt borta, fick hans far se honom och greps av medlidande. Han skyndade honom till mötes och föll honom om halsen och kysste honom innerligt. Men sonen sade till honom: Far, jag har syndat mot Himmelen och inför dig. Jag är inte längre värd att kallas din son. Men fadern sade till sina tjänare: Skynda er att hämta den finaste dräkten och sätt den på honom, och ge honom en ring på fingret och skor på fötterna. Hämta den gödda kalven och slakta den, och låt oss äta och vara glada, ty denne min son var död men har fått liv igen, han var förlorad men är återfunnen. Och så började en stor glädjefest

Men den äldre av hans söner var ute på ägorna. När han kom tillbaka och närmade sig gården, hörde han att där var spel och dans. Då ropade han på en av tjänarna och frågade vad det betydde. Han svarade: Din bror har kommit tillbaka, och din far har slaktat den gödda kalven eftersom han har fått honom välbehållen hem. Då blev han ond och ville inte gå in. Men hans far kom ut och försökte övertala honom. Då svarade han sin far: Tänk, i så många år har jag tjänat dig och aldrig har jag överträtt vad du befallt. Och mig har du aldrig givit ens en killing för att jag skulle få en glad stund med mina vänner. Men när han där kommer hem, din son som festat upp dina pengar i lag med skökor, då tar du och slaktar den gödda kalven för hans skull! Då sade hans far: Min son, du är alltid hos mig, och allt mitt är ditt. Men nu måste vi hålla fest och vara glada. Han, din bror, var ju död men har fått liv igen, han var förlorad men är återfunnen. Kommentarer

”Den förlorade sonen” brukar vi sätta som rubrik på den tredje av de liknelser, som utgör svaret på fariséernas anklagelser. I själva verket handlar den om två söner, som också inledningen säger: En man hade två söner. Vi får här bilden av två slags människor: syndaren som vänder tillbaka, och den skenbart rättfärdige, som är hemma men ändå borta. Samtidigt ger den oss samma bild som nyss av Guds längtan och hans fadershjärtas glädje, när han får tillbaka ett av sina förlorade barn.

Detaljerna är som vanligt hämtade ur det dagliga livet. En far kunde redan i livstiden göra arvskifte, fast han behöll dispositionsrätten till sin egendom. I det här fallet tycks han stillatigande ha accepterat att den yngre drog iväg med sin lott. Ordalydelsen i berättelsen kan betyda att han ”förvandlade allt han ägde till kontanter” för att kunna ge sig iväg. I varje fall kom han till något avlagset land med möjligheter att leva ett liv i lyx och last, som den palestinsiska landsbygden inte gav möjligheter till. Och det gick som det gått för många rika arvtagare. Pengarna tog slut. Till råga på olyckan blev det dyrtid. Vännerna försvann när de inte längre blev bjudna. Och så fick han ta det mest motbjudande arbete en jude kan tänka sig: att vakta svin. De utfodrades med frukterna av Johannesbrödträdet, ett slags fröskidor som smakar sött, ibland litet härsket, och kan ätas också av människor. Men tydligen var det äldre arbetare som hade hand om utfodringen och ”ingen gav honom något”. I sin nöd började han fatta hur illa han handlat – inte bara dumt utan också orätt, både mot sin gamle far och mot Gud (”mot Himmelen” som det heter på judiskt vis). Så beslutar han att gå den förödmjukande vägen hem och be att få bli dräng på gården. Men när han närmar sig hemmet händer det otroliga. Fadern har tydligen hoppats och väntat. Han får syn på honom långt borta. Han ser hans förnedring. Och han reagerar med gränslös barmhärtighet och översvallande glädje. Han låter hämta den dyrbaraste festdräkten och en ring och skor och ger befallning att det skall rustas till fest, fest av finaste slag så att gödkalven skall slaktas.

Åskådligare kan inte Guds hjärtelag utmålas. Här kommer syndaren som förskingrat allt han fått, som tagit det som var hans faders och brukat det till idel synd och skam, och så blir han mottagen som ett älskat och efterlängtat barn. Den dyrbara klädnaden har ofta fått tjäna som bild av Kristi rättfärdighet, den som i ett slag överskyler allt vårt eget, byter vår skam i ära och låter oss gå in till Guds gästabud som välkomna gäster. Vi får minnas att vi här har en bild av Guds hjärtelag. Det är inte en bild av frälsningen. Bilden säger inte hur Gud kan handla på det viset mot en ovärdig son. Vad det kostade honom antyds inte. Det hör till en liknelser väsen att den är koncentrerad, ofta kring ett enda faktum.

I bjärt motsats till fadern ställs så bilden av den äldre brodern. Till det yttre har han varit en mönstergill son, och han är väl medveten om det. Men i själva verket har han varit en lika stor egoist som sin yngre bror. Den saken är han inte medveten om. Han hör till dem som ingen bättring behöver. Han har ingenting av faderns kärlek till den förlorade och hans glädje över att få honom tillbaka. Det är inte svårt att se, att det är fariséerna som stått modell. Och som alltid när vi möter fariséerna får vi komma ihåg, att vi alla har en farisé inom oss. Här är inte fråga om en fromhetstyp som var utmärkande för dem. Den omutliga konsekvensen var kanske utmärkande för dem. Men själva grundsynen finns i all religion där moralen är det primära. Själva det faktum att lagen finns inskriven i våra hjärtan och att vi vet att Gud gillar det rätta och dömer det orätta gör oss benägna att dela mänskligheten i rättskaffens folk och dåligt folk. Vi tar för givet att Gud godtar oss, om vi är rättskaffens folk. Det är gärningarnas frälsningsväg, den som Jesus underkände så radikalt.

Vi får inte veta om den äldre av sönerna lät sig övertalas och gick in och deltog i glädjen. Det speglar kanske det faktum, att vi har att göra med ett stycke av Jesu förkunnelse som alltjämt vädjar till fariséerna och ber dem komma in i Guds glädje. Ännu har de inte sagt definitivt nej. Ännu har de sonens alla rättigheter. Men det är hög tid att de går in och inte tackar nej till Guds bjudning.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar, Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk, All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.

REGISTER:Nya Testamentet Lukas evangelium